

הקריאה למה

מים ראשונים: כבר טעמנו ודרשנו בקריאה זו למשה בדברינו [דעה קניית מה חסרת - דעה חסרת מה קנית](#), בפרשה זו לפני מספר שנים. אך אמרו חכמים בתלמוד הבבלי: "אי אפשר לבית המדרש בלא חידוש" (חגיגה ג ע"א), ובירושלמי ראש השנה פרק ג הלכה ה: "היתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה - דברי תורה עניים במקומן ועשירים במקום אחר".

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר: (ויקרא א א).¹

וישכן כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששית ימים ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן: (שמות כד טז).²

ויקרא רבה פרשה א סימן ט

"ויקרא אל משה" - ולאדם לא קרא! והלא כבר נאמר: "ויקרא ה' אלהים אל האדם" (בראשית ג ט)³! אלא, אין גנאי למלך לדבר עם אריסו.⁴ "וידבר ה' אליו" - ועם נח לא דיבר! והלא כבר נאמר: "וידבר אלהים אל נח" (בראשית ח טו)! אלא, אין גנאי למלך לדבר עם נוקרו.⁵

"ויקרא אל משה" - ולאברהם לא קרא? "ויקרא מלאך ה' אל אברהם" (בראשית כב טו)! אלא אין גנאי למלך לדבר עם פונדקי שלו.⁶ "ויקרא אל משה" - ולא אברהם. באברהם כתוב: "ויקרא מלאך ה' אל אברהם שנית מן השמים" - המלאך קורא והדבור מדבר. ברם הכא, אמר ר' אבין: אמר הקב"ה: אני הוא הקורא ואני המדבר, שנאמר: "אני אני דברתי אף קראתי, הביאותיו והצליח דרכו" (ישעיה מח טו).⁷

מדרש תנחומא (בובר) פרשת ויקרא סימן ה

"ויקרא אל משה" – זה שאומר הכתוב: "אז דברת בחזון לחסידיך ותאמר שויתי עזר על גבור הרימותי בחור מעם" (תהלים פט כ) - אעפ"י שדיבר הקב"ה עם אדם הראשון, וצוהו על עץ הדעת, הוא לעצמו היה בעולם. וכן נח אעפ"י שדיבר עמו הוא היה תמים בדורותיו, וכן אברהם וכן יצחק וכן יעקב יחידים היו בעולם. אבל משה,

¹ קריאה זו הפותחת את הספר השלישי שבחומשי תורה, ואשר נתנה לו את שמו המוכר יותר "ויקרא" על פני "תורת כהנים", בולטת על רקע סיום ספר שמות (ספר הגאולה) במילים: "ולא יכל משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ה' מלא את המשכן" (שמות מ לה). וכפי שמבאר רשב"ם על הפסוק: "לפי שכתוב למעלה בסוף הספר ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד וגו', לכן קראהו הקב"ה מתוך אהל מועד". יש כאן חיבור ברור ביותר בין שני החומשים. ראה אבן עזרא, רמב"ן וחזקוני, כולם באותה דרך. אך הפעם נתמקד במדרשים ונמעט בפרשנים.

² "ויקרא אל משה" הנוסף שבמקרא (הראשון נכון יותר), קשור בעלייתו של משה להר סיני, לאחר מעמד הר סיני, למשך ארבעים יום ללמוד את התורה ולקבלה. הקשר בין שתי קריאות אלה מתבקש ויוצר את ההשוואה שעוד נראה להלן בין מעמד הר סיני בו נתנה התורה באופן חד-פעמי (במעמד כביר אחד או במשך ארבעים יום ולילה) ובין משכן העדות שמשם יצא הדיבור המתמשך: "ונועדתי לך שם וידברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרבים אשר על ארון העדת את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל" (שמות כה כב). ראה דברינו [וישמע את הקול](#) בפרשת נשא. ואם לא נדקדק בצירוף המדויק של המלים "ויקרא את משה", נמצא עוד שתי קריאות נוספות למשה: בסנה (שמות ב ז), ובהכנה למעמד הר סיני (שמות י ז כ). מפרשנו ואילך משה הוא הקורא לאחרים: לבני ישראל (דברים ה א, כט א), וליהושע בעת העברת התפקיד אליו (דברים לא ז).

³ היינו, מה החידוש בקריאה של ה' למשה, גם לאדם הראשון הוא קרא. ולהלן גם השאלה מנח ומאברהם.

⁴ נראה שהתשובה שהמדרש נותן לשאלה היא שהקריאה לאדם הראשון הייתה כביכול מדלית ברירה. הוא היחיד בעולם, הוא האריס שבעל השדה, העולם, הקב"ה, הפקיד על הארץ "לעבדה ולשומרה". אז איך לא דיבר המלך עם אריסו?

⁵ ר"מ מרגליות מבאר שנוקרו הוא רב החובל שלו (מקור המילה הוא מיוונית). לפיכך, גם כאן אין זה גנאי ופחיתות כבוד למלך שידבר עם מי, שבדומה לאדם הראשון, הופקד בידו הגה העולם (הגה התיבה). ראה הערות וביאורים בעמוד כג בויקרא רבה מרגליות וכן הערת ליברמן בעמוד תס"ט שם שמשווה את כל העניין למשל הטבח והשר של בלעם כנגד משה. משל שהבאנו בדברינו [משל הטבח והשר](#) בפרשת בלק.

⁶ אברהם כבר אינו "יחיד בעולמו" כאדם הראשון וכנח, וההסברים לעיל של אריס ורב חובל לא יעזרו והנה קרא הקב"ה גם לאברהם, אז מה מיוחד בקריאה למשה? תשובה ראשונה שהמדרש מציע היא שאברהם גם הוא יחיד, יחיד באמונה, הוא שעשה אכסניה לשכינה (ביטוי שמקובל אצל הפרשנים ואין מקורו כנראה בחז"ל). ראה בראשית רבה מז ו שהוא מבקש את רשות המלאכים להיפרד תחילה מהשכינה. ראה גם בראשית רבה נד ו שהוא "מכריח" את המתארחים אצלו לברך לקב"ה (ראה דברינו [אשל אברהם](#) בפרשת וירא). אכסניה זו לשכינה מזכירה כמובן את אוהל מועד שאליו נקרא כעת משה. אז מה בסוף היתרון והייחוד של משה?

⁷ תשובה שנייה, שאצל אברהם הקריאה באה מהמלאך, לא ישירות מהקב"ה (וכבר ניצל זאת בלעם בהתחכמותו על המלאך שעוצר אותו בדרך, ראה במדבר רבה כ טו, בדברינו [בין אברהם לבלעם](#) בפרשת בלק). נוסף לכך: "ויקרא אל משה וידבר אליו וכו'". שני פעלים פה: קרא ודבר ושניהם ישירות מהקב"ה. הקריאה היא למטרת דיבור. בין כך ובין כך, נוצרת השוואה, גם אם לא מלאה, בין הקריאה אצל אברהם שם הונח היסוד לבית עולמים והוקרב האיל בתמורה ליצחק ובין הקריאה למשה במשכן שהוא מקום הבאת קרבנות כנפריה. מכאן אפשר להפליג לקשר בין מעשה העקידה ועבודת הקרבנות ולא נפליג.

כמה צדיקים היו בעולם: שבעים זקנים, בצלאל ואורי ואהרן ובניו והנשיאים, ולא קרא מכולם אלא משה, הוי אומר: "הרימותי בחור מעם" - זה משה, דכתיב: "לולי משה בחירו" (תהלים קו כג).⁸

מדרש אגדה (בובר) בראשית פרק כז

"ויבוא אל אביו ויאמר אביו... לשון צניעות, קרא לו תחילה ואחר כך דבר עמו, כדרך שהשכינה קראה לאברהם, שנאמר: "ויקרא מלאך ה' (בראשית כב טו) ואחר כך: "ויאמר בי נשבעתי". וכן השכינה עשתה במשה, שנאמר: "ויקרא אל משה וידבר ה' אליו" (ויקרא א א) - קרא ואחר כך דיבר.⁹

מסכת יומא דף ד עמוד ב

"ויקרא אל משה וידבר" - למה הקדים קריאה לדיבור? לימדה תורה דרך ארץ, שלא יאמר אדם דבר לחברו אלא אם כן קורהו. מסייע ליה לרבי חנינא, דאמר רבי חנינא: לא יאמר אדם דבר לחבירו אלא אם כן קורהו. "לאמר" - אמר רבי מוסיא בר בריה דרבי מסיא משמיה דרבי מנסיא רבה: מניין לאומר דבר לחברו שהוא בבל יאמר, עד שיאמר לו לך אמור - שנאמר: "וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר" (ויקרא א א).¹⁰

מדרש תנחומא (בובר) פרשת ויקרא סימן ד

"ויקרא אל משה". זה שאומר הכתוב: "גאות אדם תשפילנו ושפל רוח יתמוך כבוד" (משלי כט כג) - כל מי שבורח מן השררה השררה רודפת אחריו. שאול ברח מן השררה בשעה שבא למלוך. שנאמר: "וישאלו עוד בה' הבא עוד הלום איש ויאמר ה' הנה הוא נחבא אל הכלים" (שמואל א י כב) ... אמר להם: אין אני ראוי למלכות ... זה ברח מן השררה ורדפה אחריו ... ואבימלך בן ירובעל רדף אחר השררה וברחה ממנו ... ומשה ברח מן השררה בשעה שאמר לו הקב"ה: "לכה ואשלחך אל פרעה וגו' (שמות ג ו), ויאמר בי אדני שלח נא ביד תשלח" (שם ד יג). ... כיון שהלך ואמר: "כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שְׁלַח אֶת עַמִּי וְיַחְגֹּוּ לִי בְּמִדְבָּר" (שמות ה א)¹¹ ... התחיל משה אומר אני כבר עשיתי שליחותי, הלך וישב לו. אמר לו הקב"ה: ישבת לך? "בוא דבר אל פרעה מלך מצרים" ... על כל דבור ודבור: "לך אל פרעה", "השכס בבוקר", ללמדך שהיה בורח מן השררה. לסוף הוציאם וקרע להם את היס, והביאם אל המדבר, והוריד להם את המן, והעלה להם את הבאר, והגיז להם את השליו, ועשה את המשכן, ואמר: מכאן ואילך מה יש לי לעשות? עמד וישב לו. אמר לו הקב"ה: חייך, יש לך מלאכה גדולה מכל מה שעשית, ללמד לבני טומאה וטהרה ולהזהירן היאך יהו מקריבין לפני ... אבימלך רדף אחר השררה וברחה ממנו, לקיים מה שנאמר: "גאות אדם תשפילנו" (משלי כט כג). "ושפל רוח יתמוך כבוד" (שם) - זה משה, שנאמר: ותחסרהו מעט מאלהים וכבוד והדר תעטרחהו (תהלים ח ו).¹²

⁸ כאן הסיבה היא פשוטה יותר, אין כבר "יחידים בעולם", אין אריס ואין רב חובל וגם לא אכסנאי. משה הוא אחד מיני רבים בעם ישראל. הגם שניתן לומר שגם אברהם נבחר מתוך רבים, כפי שאנו אומרים בכל יום: "אתה הוא האלהים אשר בחרת באברהם ... ושמת שמו אברהם" (נחמיה ט ז), אבל שם זו בחירה של הבדלה מכל השאר ואילו כאן, משה הוא חלק מעדת ישראל. כל הציוויים אליו לא היו אישיים כמו אצל אברהם, אלא "דבר אל בני ישראל לאמר". כל הדיבור עם משה הוא בזכות בני ישראל ובגינם, כמתואר במדרש ויקרא ב ד ופסיקתא דרב כהנא פסקא ב: "כך אמר משה לפני הקב"ה: רבש"ע, משבעים אומות אוויתנטיאות שיש לך בעולמך אי אתה מצוה אותי אלא על ישראל: צו את בני ישראל, דבר אל בני ישראל, אמור אל בני ישראל. אמר לו: שהן דבוקין לי ... הן שהמליכותי תחלה על הים ואמר לי: ה' ימלוך לעולם ועד". ומכל ישראל אלה, נבחר משה. בחירה זו אולי גם סוגרת מעגל עם אברהם ועם האבות, כמתואר במדרשים על האמירה למשה בסנה: "אל תקרב הלום" - "ויאמר הנני - הנני לכהונה ולמלכות. אמר לו הקב"ה: במקום עמודו של עולם אתה עומד? אברהם אמר: הנני ואתה אומר הנני?" (שמות רבה סוף פרשה ב), בדברינו [אל תקרב הלום](#) בפרשת תצוה. וכאן נראה שמה מקבל את הגדולה המגיעה לו ומיישר קו עם אברהם ועם האבות.

⁹ כאן הדגש הוא על מנהג דרך ארץ, על האופן בו יש לקרוא ולדבר, ומנקודת מבט זו, אין חשיבות להבדלים הדקים שבין אברהם ומשה, אדרבא, כאשר מושם הדגש על דרך ארץ וצניעות הדיבור, השווה והדומה גדולים מהשונה והמפריד בפרט זה או אחר. וברש"י הפותח את הפרשה, לא רק דרך ארץ וצניעות, אלא חיבה ורעות: "ויקרא אל משה - לכל דברות ולכל אמירות ולכל ציוויים קדמה קריאה, לשון חבה, לשון שמלאכי השרת משתמשים בו, שנאמר (ישעיה ו ג) וקרא זה אל זה".

¹¹ בעמידה הראשונה של משה ואהרון לפני פרעה. שלאחריה באה הנסיגה הגדולה ודברי משה שם: "והצל לא הצלת את עמך".
¹² ובמקבילה בויקרא רבה א ה בפרשתנו: "בשעה שנגלה הקב"ה למשה מתוך הסנה, היה מסתיר פניו ממנו שנאמר: ויסתר משה פניו. א"ל הקב"ה: ועתה לכה ואשלחך אל פרעה" ... שאם אין אתה גואלם אין אחר גואלם. בים, עמד לו מן הצד. אמר לו הקב"ה: ואתה הרם את מטך ונטה את ירך על הים ובקעהו - לומר, שאם אין אתה בוקעו אין אחר בוקעו. בסני עמד לו מן הצד. אמר לו: עלה אל ה' אתה ואהרון - לומר, שאם אין אתה עולה אין אחר עולה. באהל מועד עמד לו מן הצד. א"ל הקב"ה: עד מתי אתה משפיל עצמך אין השעה מצפה אלא לך! תדע לך שהוא כן, שמכולן לא קרא הדיבור אלא למשה: ויקרא אל משה". וכבר הרחבנו כאמור בנושא זה בדברינו [דעה קניית מה חסרת - דעה חסרת מה קניית](#) בפרשה זו על גדולתו של משה שאינו חושב שהמנהיגות והשליחות היא 'משרה לכל היים'. ושם הבאנו מדרשים חריפים בהרבה על אנשים שרודפים אחרי השררה בלי שהתבקשו לכך, בלי שנקראו לשם, כגון זה בויקרא רבה א טו: "כל תלמיד חכם שאין בו דעת נבלה טובה הימנו. תדע לך שכן, צא ולמד ממש, אבי החכמה, אבי הנביאים, שהוציא ישראל ממצרים ועל ידו נעשו כמה נסים במצרים ... ועלה לשמי מרום והוריד תורה מן השמים, ונתעסק במלאכת המשכן, ולא נכנס לפני לפניו עד שקרא לו, שנאמר: ויקרא אל משה".

ויקרא רבה פרשה א סימן ג

עשרה שמות נקראו לו למשה: ירד, חבר, יקותיאל, אביגדור, אבי סוכו, אבי זנוח, רבי יהודה ברבי אלעאי אמר: אף טוביה שמו הה"ד (שמות ב) "ותרא אותו כי טוב הוא" - כי טוביה הוא. רבי ישמעאל בר אמי אמר: אף שמעיה שמו... בן נתנאל וגוי' בן שנתנה לו תורה מיד ליד, הסופר שהיה סופרן של ישראל, הלוי שהיה משבטו של לוי... רבי תנחומא בשם ר"י בן קרחא אמר: אף לוי היה שמו על עיקר משפחתו (שמות ד) הלא אהרן אחיד הלוי. ומשה - הרי עשרה. אמר לו הקב"ה למשה: חייך, מכל שמות שנקראו לך, איני קורא לך אלא בשם שקראתך בתיה בת פרעה: "ותקרא שמו משה" (שמות ב י) – "ויקרא אל משה".¹³

שבת שלום
מחלקי המים

¹³ לאדם יכולות להיות מספר שמות. המבחן הוא באיזה שם פונים אליו וקוראים לו. ואולי גם זו דרך ארץ ואמירה חשובה לתחילת החומש השלישי העתיר בדינים ומצוות, לזכור מי הוא שנתן למשה את שמו ולהזכיר את הכבוד שחלק הקב"ה לבתיה בת פרעה! ראה דברינו [בתיה בת פרעה](#) בפרשת שמות.